

Yetim Bir Entelektüelin Gözünden İşçi Sınıfı: Hoggart'ın “Okuryazarlığın Kullanımları, İşçi Sınıfı Yaşamının Veçheleri”

The Working Class Through the Eyes of an Orphaned Intellectual: Hoggart's "Uses of Literacy, Aspects of Working Class Life"

Hoggart, R. (2022). *Okuryazarlığın Kullanımları, İşçi Sınıfı Yaşamının Veçheleri*.
(Çev. Levent Ünsaldı, Mümtaz Kirik). Ankara: Heretik Yayınları, 528 ss.
ISBN: 978-605-94-3663-2

E. Çisil Kaban¹

¹Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: E.Ç.K. 0000-0003-2391-3382

Sorumlu yazar/Corresponding author:

E. Çisil Kaban,
İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: cisilkaban@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 19.11.2022

Kabul/Accepted: 23.12.2022

Atıf/Citation: Kaban, E. C. (2022). Yetim bir entelektüelin gözünden işçi sınıfı: Hoggart'ın “okuryazarlığın kullanımları, işçi sınıfı yaşamının veçheleri” [R. Hoggart'ın “Okuryazarlığın kullanımları, işçi sınıfı yaşamının veçheleri” adlı eserinin değerlendirmesi]. *4. Boyut Journal of Media and Cultural Studies - 4. Boyut Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 21, 119–123. <https://doi.org/10.26650/4boyut.2022.1221404>

Anahtar Kelimeler: Kültürel Çalışmalar, Medya, İşçi Sınıfı

Keywords: Cultural Studies, Media, Working-class

Kültürel çalışmalar alanında öncü olarak kabul edilen Hoggart, 1964'te kurulan Birmingham Üniversitesi'nde Çağdaş Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin ilk direktörü olmasıyla, kültürel araştırmalar alanının gelişmesinde, yönünün ve odak noktasının şekillenmesinde kilit rol oynamıştır (Gibson & Hartley, 1997, s. 11).

Richard Hoggart, 1918'de İngiltere'nin Leeds kentinde doğan ve işçi bir ailede büyüyen bir yazar olmasıyla, çocukluğundan bu yana içerisinde bulunduğu işçi sınıfını ve bu sınıfın kültürünü, gündelik yaşam pratiklerini içeriden gözlemlene şansı bulmuştur. "Okuryazarlığın Kullanımları" eserine yazdığı önsözde de tam olarak bundan bahseden ve konumu itibarıyla gelebilecek subjektiflik eleştirilerine hazırlıklı olduğunu söyleyen Hoggart, işçi sınıfı ve kültürüne dışarıdan bakan gözlerin aksine, savaş öncesi ve sonrası dönemde bu topluluğun yaşadığı değişimin bir fotoğrafını sunmuştur (Hoggart, 2022, s. 20). Hoggart aynı zamanda işçi sınıfı kültürünü ne aşağıda gören ne de yücelten bir çizgide olduğunu söylemiştir.

Kültürel çalışmalar alanında önde gelen düşünürlerden biri ve işçi sınıfı kültürü ve eğitiminin savunucusu olarak arkasında bir miras bırakan Richard Hoggart, 1957 yılında yayımlanan ve kültürel çalışmalar alanına en büyük katkısı olan "Okuryazarlığın Kullanımları" adlı kitabında, okuryazarlığın bireysel kimliği ve sosyal sınıfı şekillendirmedeki rolünü araştırmıştır. Hall, kültürel çalışmaların "Okuryazarlığın Kullanımları" eseri olmasaydı var olamayacağını söylemiştir (Hall, 2007, s. 39). Hoggart, savaş sonrası Britanya'daki işçi sınıfı kültürü analiziyle, okuryazarlığın hem güçlendirme hem de kontrol için bir araç olarak kullanılabilmesinin altını çizmiştir. Genel olarak, Hoggart'ın işçi sınıfı görüşü karmaşık ve çok boyutludur. Bu grubun karşı karşıya olduğu zorlukları ve sınırlamaları kabul ederken, aynı zamanda dayanıklılıklarını ve kendi kültürlerini yaratma ve sürdürme yeteneklerini de vurgulamıştır.

İki kısımdan oluşturduğu "Okuryazarlığın Kullanımları"nın birinci kısmında, Hoggart, içinde büyüdüğü işçi sınıfının yaşam tarzını tüm derinliğiyle okuyucuya sunmaktadır. Ev, mahalle, anne, baba gibi kavramların toplumdaki yerlerini, gündelik yaşam pratiklerini, rollerini, iş bölümlerini oldukça detaylı bir biçimde betimlemektedir. İçinde büyüdüğü sınıfta yerleşik olan inançlar, batıl inanışlar, kader ve talih anlayışlarını, örneklerle, kulağına çalınan ve hafızasında yer eden diyaloglarla okuyucuya aktaran Hoggart, savaş öncesi işçi sınıfının yaşamını gözler önüne sermektedir. Nostaljik ve fazlasıyla subjektif olması yönünde eleştirilen bu bölüm, eşsiz bir etnografik betimleme ve anlatıma sahiptir. Sınırlı deneyimlerin genelleştirilmesinin tehlikelerinin farkında olduğunu söyleyen Hoggart'ın, ilk kısım için bilimsellik ya da sosyolojik araştırma iddiası yoktur. Edebiyatçı olmasından da kaynaklanan bu yalın ve akıcı anlatımla, eserin birinci kısmı otobiyografik bir çalışma olarak kabul edilebilir.

Birinci kısımda, Hoggart, mahallenin merkezîyetinden, grup yaşamına, kader ve şansa yönelik karakteristik tutumlara, "Biz" (işçi sınıfı) ve "Onlar" (patronlar ve diğerleri)

fikirlerine ve anlayışına kadar bütün bir düzeni detaylandırmıştır. Okuyucuya bir dönemin resmini en ince ayrıntısıyla çizen Hoggart, gündelik yaşam pratiklerini, mahalle yaşamındaki hiyerarşik yapıyı, ev içi iş bölümünü ve ailedeki rolleri, işçi sınıfında giyim tarzını, tüketim alışkanlıklarını ve tutumlarını, evlerin dekorasyonunu ve hatta masaya konulan yemekleri dahi incelikle yazıya dökmüştür. Bu zenginliği ve özellikleriyle “Okuryazarlığın Kullanımları” 21. Yüzyıl okuyucuları için tarihi bir belge niteliği taşıyor, okuyucuya bir dönemin içinden sesleniyor diyebiliriz.

Hoggart’ın kitabındaki ana fikirlerden biri “kültürel yoksunluk” kavramıdır. Bu, bireyin fırsatlarını ve sosyal hareketliliğini sınırlayabilen eğitim ve yüksek kaliteli boş zaman etkinlikleri gibi kültürel kaynaklara erişimin olmaması anlamına gelir. Hoggart, bu kaynaklara erişim olmadan, işçi sınıfından bireylerin egemen kültüre tam olarak katılamayacağını ve onu anlayamayabileceğini savunmuştur.

Hoggart’ın kültürel yoksunluk analizinde okuryazarlığı kullanması özellikle dikkat çekicidir. Bu medya biçimlerinin işçi sınıfının kültürel değerlerini nasıl yansıtabileceğini ve aynı zamanda güçlendirebileceğini göstermek için güncel romanlar ve çizgi romanlar gibi popüler kültürden örnekler kullanmıştır. Hoggart, bu metinleri yakından okuyarak, bunların işçi sınıfından bireylerin deneyimlerine ve bakış açılarına nasıl iç görü sağlayabileceklerini göstermiştir. Hoggart’ın kültürel yoksunluk kavramının kökleri, savaş sonrası Britanya’daki işçi sınıfı kültürü analizine dayanmaktadır. Eğitime ve diğer kültürel kaynaklara erişim eksikliğinin işçi sınıfı bireyleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini, onların fırsatlarını ve sosyal hareketliliğini sınırlayabileceğini savunmuştur.

Aynı zamanda Hoggart, kültürel yoksunluğun sadece işçi sınıfı için bir sorun olmadığını da kabul etmiştir. Tüm sosyal sınıflardan bireyleri etkileyebileceğini ve ele alınması gereken daha geniş bir toplumsal sorun olduğunu söylemiştir. Genel olarak, Hoggart’ın kültürel yoksunluk kavramı, eşitsizliğin ve kültürel kaynaklara erişim eksikliğinin bireyleri ve bir bütün olarak toplumu nasıl etkileyebileceğine dair değerli bir bakış açısı sunmaktadır. Hoggart’a göre işçi sınıfı, ticari nedenlerle kendilerine dayatılan yoksul bir kültürün kurbanı olmaktadır (Lave, Duguid, Fernandez, & Axel, 1992, s. 259).

Hoggart, kültürel yoksunluk analizine ek olarak, okuryazarlığın bir direniş aracı olarak kullanılabilmesi yolları da araştırmıştır. Hoggart, işçi sınıfının kültürünü tanıyarak ve bu sınıfların üyelerinin, katkıda bulunmadıkları bir orta sınıfa ya da ulusal kültüre hevesli yoksullar olarak düşünülmemeyeceği konusunda ısrar eder. Eğitimlerinin ve kültürel kaynaklara erişimlerinin sınırlamalarına rağmen, işçi sınıfından bireylerin okuryazarlığı egemen kültüre meydan okumak ve yıkmak için hala kullanabileceklerini savunmuştur. Örneğin, okuryazarlık becerilerini egemen kültürün değer ve normlarını eleştirmek ve bunlara direnmek için kullanan işçi sınıfı okuyucuları arasında bir popüler eleştirel bilincin ortaya çıkışını tartışmaktadır (Hoggart, 2022). Hoggart’ın bu fikri, okuryazarlık ve eğitimin bireylerin topluma tam olarak

katılmalarını ve haklarını kullanmalarını sağlamada önemli bir rol oynamaya devam ettiği günümüz toplumuyla özellikle ilgilidir.

Aynı zamanda Hoggart, medyanın baskın kültürü güçlendirme ve yeniden üretme yollarını da kabul etmiştir ve kültürün homojenleştirilmesi ve ticarileştirilmesi gibi medyanın işçi sınıfı kültürü üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerini tartışmıştır. Genel olarak, Hoggart'ın kültür ve medya arasındaki ilişkiye ilişkin analizi, bu ilişkinin karmaşık ve dinamik doğasını vurgulamaktadır. Medyanın, bireylerin baskın kültüre katılma ve onunla ilişki kurma yeteneklerini hem etkinleştirebileceğini hem de sınırlayabileceğini savunmuştur.

"Okuryazarlığın Kullanımları"nın ikinci kısmında gerçekleştirilen tüm bu tartışmaların, birinci kısımda çizilen tabloyla bir çatışma içinde olduğunu söylemek mümkündür. Hoggart'ın eserinin ilk kısmı "daha eski bir düzeni" anlatmaktadır. Bu kısımda, Hoggart'ın, incelediği işçi sınıfı topluluğuyla ilgili konuşma, davranış ve hatta düşünce biçimleriyle duygusal bir özdeşleşme ve sezgisel bir sempatiyle yaklaştığı yazdıklarından çıkarılabilir. Çoğunlukla eleştirildiği, nostaljik olarak nitelenen anlatımında Hoggart'ın eskiye ve eski düzene olan özlemini, yüceltmesini görmek mümkündür.

Hoggart ikinci kısımda, savaş sonrası ticarileşen kültürün geniş kapsamlı bir eleştirisini sunmakla birlikte, bu dönemde kök salmaya ve bu kültürle arayüz oluşturmaya çabalamaktadır. Bu iki kısım arasındaki gerilim hissediliyor olsa dahi, Hoggart tamamıyla karamsar bir tablo çizmek yerine, okuryazarlığın ticarileşen kültür karşısında sunabileceği çıkış yolları ve iyiye kullanımları için de yollar aramaktadır.

Genel olarak, Hoggart'ın "Okuryazarlığın Kullanımları", kültürel çalışmalar alanında, okuryazarlığın bireysel kimliği ve sosyal sınıfı şekillendirmedeki rolünü anlamamız üzerinde önemli etkisi olan bir çalışmadır. Okuryazarlığın rolünün düşündürücü ve açıklayıcı bir incelemesi olan eser, popüler kültürden örnekler kullanması ve kültürel yoksunluk, direniş gibi kavramlarla ve sunduğu bakış açısıyla kültürel çalışmalar alanına değerli bir katkı yapmıştır ve 65 yıl sonra hala katkı yapmaya devam etmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no grant support.

Kaynakça/References

- Gibson, M., & Hartley, J. (1997). Forty Years of Cultural Studies: An Interview with Richard Hoggart. *International Journal of Cultural Studies*, 1(1), 11-23.
- Hall, S. (2007). Richard Hoggart, The Uses of Literacy and Cultural Turn. *International Journal of Cultural Studies*, 39-49.
- Hoggart, R. (2022). *Okuryazarlığın Kullanımları, İşçi Sınıfı Yaşamının Veçheleri*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Lave, J., Duguid, P., Fernandez, N., & Axel, E. (1992). Coming of Age in Birmingham: Cultural Studies and Conceptions of Subjectivity. *Annual Review of Anthropology*, 21, 257-282.

